

Huidige en toekomstige activiteiten van het Rijksstation voor de Zeevisserij

door P. HOVART, directeur

In ons vorig nummer hebben we in extenso de praktische uiteenzetting gegeven die Minister Lavens bij de inhuldiging van het Rijksstation gegeven heeft.

De plaatsruimte en de laattijdigheid van de inhuldiging beletten ons twee belangrijke uiteenzettingen in extenso te geven, nl. deze van voorzitter en directeur-generaal Llievens, die de ganse geschiedenis van het ontstaan tot nu weergaf en welke in dat opzicht een geschiedkundig document vormt en de activiteiten voor de toekomst van het Rijksstation zoals ze door de directeur gezien wordt in het kader van het belang van de visserij.

Hierna volgt de uiteenzetting van de heer Hovart.

HUIDIGE EN TOEKOMSTIGE AKTIVITEITEN

Voor de officiële inhuldiging van het Rijksstation voor Zeevisserij werd overeengekomen, dat de directeur zou handelen over de huidige en toekomstige activiteiten van het Station. Deze taak verplicht mij evenwel terug te gaan tot in 1962.

Toen het Station in 1962 werd opgericht en in 1963 — een goede dertien jaar geleden — effectief met zijn werking startte, kon op de T.W.O.Z. worden verder gebouwd. Dit was voor het Station een enorm voordeel. Er moest niet van nul worden begonnen en het is zelfs nog zo, dat de Kommissie de ruggegraat van de werkzaamheden is gebleven. De heer Llievens, directeur-generaal en voorzitter van de Kommissie schetste zo pas deze activiteiten, maar hij kon er niet bijzeggen dat hijzelf, bij dit alles, de bezielende kracht liet uitgaan. Dit wilde ik vandaag vooraf even onderlijnen.

Het is mijn bedoeling zeer summier, enkele hoofd- of krachtlijnen van het huidige en toekomstig wetenschappelijk onderzoek in de zeevisserij naar voren te brengen. Ik zou dit willen doen op een driedubbel vlak, nl. op het biologisch vlak, op het technisch vlak en op het technologisch vlak.

Die indeling ligt m.i. trouwens duidelijk vervat in de opdracht die het Station in 1962 heeft meegekregen.

Ik zou in de eerste plaats willen stilstaan bij het biologisch zeevisserijonderzoek.

Het biologisch zeevisserijonderzoek heeft als voornaamste doelstelling het verwerven en het verdiepen van de kennis inzake het zg. zeeproductieproces, alsmede inzake de wisselwerking tussen de visstand en de visserij, en dit met het oog op een rationele en optimale uitbating of beheer van de stocks.

Beheer van de stocks is een relatief nieuw begrip in de zeevisserij. Vroeger — en dit leert ons de geschiedenis van de zeevisserij ten

volle — had het begrip reglementering meer ingang.

En beschouwen we nu deze reglementering ten opzichte van het fenomeen overbevissing. In deze relatie heeft zich de jongste jaren een fundamentele wijziging voorgedaan.

In de eerste plaats bleef vroeger de reglementering beperkt tot het nationale vlak. In de tweede plaats was vroeger, wat onder overbevissing werd verstaan, d.w.z. een overbevissing zowel biologisch omschreven, als technisch-ekonomisch vastgesteld of sociaal-ekonomisch onderhouden, was — zoals ik zei — wat onder overbevissing werd begrepen meestal een kwestie van opinie of opvatting waarbij het zwaarste gewicht werd gegeven aan de zienswijze van gevestigde visserslui. Het was in wezen meestal een zaak van jaloersheid en/of vrees voor nieuwe visserijmethoden. Het was, om het moderner uit te drukken, een zaak van drukkingsgroepen.

Die toestand is m.i. grondig veranderd.

Momenteel liggen de meeste stocks immers buiten de nationale jurisdictie en zij worden door verschillende landen bevestigd. Er zijn internationale organisaties tot stand gekomen om internationale beschermingsmaatregelen uit te werken. En die maatregelen vereisen elementen die door uiteenlopende belangengroepen moeten kunnen worden aangevaard. Men mag voorstellen dat de elementen tot overreding nergens anders liggen dan in het wetenschappelijk onderzoek. Geen beheersmaatregelen kunnen worden doorgedrukt wanneer zij niet gesteund zijn op wetenschappelijke argumenten.

Het is op deze achtergrond dat het biologisch onderzoek op het Station moet worden geplaatst. Dit betekent dat het betrekking heeft op de studie van de voornaamste vis- en schaaldierenpopulaties, vanaf het stadium eieren en larven tot de kommerciële vangsten. Studies dus die het basismateriaal leveren voor het beheer van de stocks.

Er is ten aanzien van de beheersmaatregelen die momenteel in vangstbeperkingen zijn uitgedomd heel wat te doen. Er is pro en contra. Er zijn wellicht verbeteringen mogelijk en er zijn misschien geheel andere formules uit te denken. Maar geen enkele formule zal de wetenschappelijke basis kunnen ontberen en die basis zal m.i. zelfs moeten worden verruimd.

Wanneer we het op het zuiver biologisch vlak houden, denk ik dat we voor de toekomst naar een „meer soorten” benadering toe moeten, omdat het in de visserij zo is, dat verschillende vissoorten, verschillende stocks voorkomen en de interakties en interrelaties tussen de vissoorten tot andere en vaak onverwachte konklusies kunnen leiden.

Deze nieuwe benadering, de overgang van eenvoudige tot meer complexe biologische modellen, bestemd voor een visserijbeheer, brengt m.i.

een nieuwe richting voor het wetenschappelijk onderzoek. Deze aandacht voor konkreter en completer samenhangen zal echte hogere kennis vergen, want hoe complexer de relaties, hoe groter en beter de wetenschappelijke basis moet zijn.

Op een meer algemeen vlak, los van zeer onmiddellijke en konkrete toepassingsmogelijkheden, maar niettemin met het oog op een klaarheid of vollediger inzicht in het zee-productieproces zou ik voor het biologisch onderzoek durven denken aan een verruiming van de kennis van het hydrografisch model, de achtergrond waartegen al het gebeuren in de zee zich afspeelt en aan een beter inzicht in de interacties plankton — bodemfauna — vis.

Bij het biologisch onderzoek zou ik heel even afzonderlijk de verontreinigingsproblematiek van de zee en de toenemende exploratie en exploitatie van de niet-levende rijkdommen van de zee willen vermelden.

Op grond van het huidige onderzoek kan worden gezegd dat algemeen gezien, de produktiviteit van de zee en de kwaliteit van het produkt geen nadelige invloed van de verontreiniging hebben ondergaan, evenmin hebben tot op heden de exploratie en de exploitatie van de niet-levende rijkdommen tot grote nefaste gevolgen geleid.

Deze vaststellingen wijzen meteen echter de richting van het verder onderzoek, nl. de monitoring en de wetenschappelijke begeleiding. Monitoring en begeleiding kunnen weliswaar de rust vanzelfsprekendheden verstoren, maar zij zullen, de belangen van de zeevisserij wetenschappelijk veilig stellen.

Ik kom nu tot het technisch zeevisserijonderzoek.

Breed omschreven heeft het technisch onderzoek betrekking op het produktiemiddel, vistuig en vaartuig, maar het brengt meteen een van de voornaamste pijlers van het ganse bedrijf, de mens, de visser, met zijn zo moeilijk te evalueren, doch onbetwistbaar grote kennis, op de voorgrond. Ik zeg dit omdat waarnemen en meten — hoe fundamenteel ook in wetenschappelijk onderzoek — wellicht op het technische vlak in de zeevisserij niet de enige bronnen van zekerheid zijn en misschien is hier intuïtie — zo eigen bij de visser — wel een hogere functie van de geest.

De technische evolutie in de zeevisserij gaat snel en werkt diep in. Maar het is verbazend in welke korte tijd onze vissers leren met technische nieuwigheden om te gaan, er hun schepen mee uit te rusten en ze te gebruiken om hun rendement op te drijven.

Bij deze technische stroomversnelling gaat op het Station het onderzoek in de eerste plaats uit naar het vistuig en de visserijtechniek. Hierbij wordt beoogd nieuwe en bestaande netten en technieken respectievelijk te ontwerpen en te verbeteren uit het oogpunt bescherming van de stocks, vangmatigheid, efficiënte behandeling en kosten.

Anderzijds wordt ook gepoogd door een combinatie netten-optuiging-apparatuur, tot een inzicht te komen in de vangstefficiëntie van het vistuig. Bij dit onderzoek worden aldus zowel kwantitatief als kwalitatief benaderbare vragen beantwoord.

In de tweede plaats staat de studie van de netmaterialen op het programma waarbij op grond van genormaliseerde testprocedures, het inzicht in de karakteristieken en de eigenschappen van de garens en het netwerk wordt verbeterd. Wie weet wat het materiaal is gaan kosten, kan meteen de praktische waarde van dit onderzoek omschrijven.

Tenslotte is er het vaartuig, waarbij het oorspronkelijk objekt van conceptie, konstruktie, voortstuwing, stabiliteit en veiligheid, geleidelijk werd verlegd naar de ombouw en de dekindeling en -inrichting, een en ander met het oog op het rationeel behandelen van het vistuig en de vangst.

Als we inzake technisch onderzoek ook even aan toekomstige opdrachten denken, dan zou ik die onder een drietal punten willen brengen.

Vooreerst moet de bescherming van de stocks ook uit technisch oogpunt worden benaderd, hetgeen veronderstelt dat wordt uitgezien naar selectievere vistuig en selectievere uitrusting.

In de tweede plaats denk ik aan „gerichte visserijen”, d.w.z. visserijen waarbij het opzoeken, achtervolgen en vangen van de vis geschiedt op basis van meer objectieve gegevens.

Deze richting vergt niet alleen een verdere ontwikkeling van de detektie- en identifikatieapparatuur en het vastleggen en verfijnen van de gedragsparameters van de vis t.a.v. de visserijtechniek en -taktiek, maar vereist ook opties hoe de informatie en de opleiding moeten komen te liggen.

Uiteindelijk is er een onderzoeksobjekt dat door het recente tijdsgebeuren plots scherp werd opgedrongen. Vooruitgang toont doorgaans onvolmaaktigheden en werpt een licht op wanverhoudingen.

De aktuele ekonomische toestand van het bedrijf vereist m.i. het zoeken naar kosten- en arbeidsbesparende technieken, en dan kunnen o.m. worden overwogen: passieve visserijen, beperking van vermogen en/of rationeel aanwensen van het vermogen en de polyvalentie van de schepen t.a.v. de visserijtechnieken.

Kom ik dan tot slot aan het technologisch onderzoek, m.a.w. het onderzoek op het vlak van de kwaliteit en de valorisatie.

De uitgangspunten van het onderzoek op het vlak van de kwaliteit en de valorisatie zijn terug te vinden in een aantal desiderata en imperatieven van het handelsverkeer in vis en visserijprodukten en die zijn:

(Vervolg blz. 4)

de toenemende eisen van de konsument t.a.v. de kwaliteit, het gevarieerde aanbod van levensmiddelen waarin de visserijproducten door hun kwaliteit hun plaats moeten behouden en zelfs verhogen en de bewijzende eisen vanwege de konsument t.a.v. de presentatievormen.

Het is op grond van deze uitgangspunten dat het onderzoek in de eerste plaats wordt geïntendeerd op de traditionele behandelingsprocessen van vis en visserijproducten, alsmede op de kwaliteitsbeïnvloedende factoren met het oog op de kwaliteitsverbeterende technieken in de produktie- en distributieschakels.

Verder staan op het programma het uitwerken en het toepassen van objectieve kwaliteitsbepalingsmethoden op verse, diepbevroren en verwerkte vis, m.a.w. het vastleggen van het bederfpatroon van de vis en het omschrijven van objectieve kwaliteitsnormen.

Tenslotte zijn er de studies van de industriële conserveretechnieken die bijdragen tot de valorisatie van vis en die inefficiënte verwerkingsmethoden, niet alleen uit een economisch oogpunt, maar ook uit het produkt-eigen-karakter willen onderwerpen.

De evolutie in de distributie- en verwerkingssector is zo dat het ook mogelijk is de toekomstige taken af te bakenen.

Twee ontwikkelingstendenzen zijn determinerend, nl. de ontwikkeling van de wereldhandel en de mogelijke uitputting van de traditionele visgronden waardoor de aanvoer van bepaalde vissoorten wellicht niet meer voldoende zal zijn om de behoeften te voldoen. Deze tendenzen zullen minder bekende of zelfs volledig onbekende soorten of variëteiten vis, schaal- en weekdieren ter beschikking stellen van de verwerkende industrie en uiteindelijk de distributiesector en de konsument bereiken. Voor deze produkten zullen de valorisatie- en de kwaliteitsnormen moeten worden vastgelegd, m.a.w. de twee belangrijke aspecten van het onderzoek naar nieuwe vissoorten zullen zijn de technologische verwerkingsmogelijkheden en de konsumentenacceptabiliteit.

De biologische kwaliteitsbepaling, d.w.z. de kwaliteit zoals die wordt bepaald door parameters zoals visgrond, seizoen, geslachtsrijpheid en voeding, is een ander project dat in de toekomst moet toelaten beter de verbruiks- en verwerkingsmogelijkheden van de vis te omschrijven.

De verfijning van de chemische, microbiologische en fysische methoden zal hierbij ongetwijfeld op de voorgrond komen te staan.

Tenslotte is er een project dat door een opstelling tegen onze zg. verspillsmaatschappij wordt opgedrongen. Ik bedoel dat meer kan worden uitgezien om verliezen bij de be- en verwerking van vis te onderwerpen. Wanneer we uit oriënterende proefnemingen weten dat van graten van wijting 83 % zuiver visvlees kan worden gerecupereerd, van graten kabeljauw 64 % en van graten van schol 41 %, dan is het duidelijk dat aanzienlijke hoeveelheden visresten van fileerafval kunnen worden teruggewonnen. Het zal er op aan komen de meest efficiënte technieken daartoe te vinden en de aanwending van deze afval tot een renderende produktie van bv. fish-sticks, viskroketten, vispastelen enz. mogelijk te maken.

NEDERLANDSE VISAFSLAG, SLACHTOFFER VAN DE KWOTERINGSREGELING

Van uit een bepaalde hoek gezien mogen we inderdaad zeggen dat de Nederlandse visafslag slachtoffer is of gaat worden van de kwoteringregeling. In Nederland bestaat de verplichte veiling in de afslagen niet, zodat men ook buiten de afslag kan gaan verkopen. Dit is dan ook wat nu gebeurt wanneer men de kwota te boven gaat. De gevilde hoeveelheden in de afslagen worden doorgegeven aan het Ministerie van Landbouw en Visserij, die dan een aanvoerstap uitgevaardigt van zodra de kwota behaald zijn. Van dit ogenblik af moeten diegenen die nog beschermde vis aanvoeren deze wel buiten de veilingen verkopen. Hierdoor gaat natuurlijk een bron van inkomsten voor de veilingen evenals voor het Produktschap verloren, die een bepaald bedrag per kg aangevoerde vis toegewezen krijgen. Men wacht zelfs de aanvoerstap niet af om buiten de veilingen te gaan verkopen. Vroeger had men praktisch geen redenen om de afslagen te mijden. Deze redenen bestaan nu wel en het is duidelijk dat de veilingen minder inkomsten maken. Volgens de heer Gouda zou een 6.000 Ton tong en 15.000 Ton schol buiten de afslagen verhandeld worden. Aan een gemiddelde prijs van 150 fr voor de tong en 20 fr voor de schol, is dit nog altijd 1,2 miljard B. fr waarop dan geen kotisaties kunnen geheven worden, noch voor de afslagen, noch voor het Produktschap, noch voor de inkomstenbelastingen.

Ze beïnvloeden ook de prijs in de officiële visafslag.

Het is verbazend hoe rap zich zo een illegale handel organiseert en stabiliseert. De hoeveelheden door Drs Gouda aangenaald, zijn toch nog altijd 21 miljoen kg of liefst 420 duizend van onze bannen van 50 kg ! Dat gaat zeker niet meer met een kruiwagen en met een paar mensen of een paar winkels. Het is anders duidelijk dat één en ander ook de prijs moet drukken van het produkt. Zo dit niet meer officieel mag verkocht worden, profiteert zeker de illegale handel door een kleiner prijs aan te bieden en komt hier noodzakelijk een terugslag op de prijs in de afslagen. Men kan ze inderdaad voor zoveel krijgen in de zogenaamde illegale handel. Men is dus zeker niet bereid om meer te geven in de verplichte veiling.

Zou dit trouwens ook de reden niet zijn van de eerder, relatief gezien, lage tongprijzen die men nu ook in de Belgische afslagen krijgt ? Normaal had ieder zinnig mens verwacht, met het overschrijden der kwota en het uitvaardigen van een aanvoerstap uit de traditionele vanggronden, dat de prijs van de tong gevoelig zou gestegen zijn. We moeten eerder in de laatste paar maanden in de Belgische afslagen het tegendeel vaststellen.

Het is inderdaad zo, als de invoerders uit Nederland, tong op onze afslagen aanbieden tegen 180 fr. het kg, dat men dan niet geneigd is om meer te bieden in de eigen markt. Zo wordt zelfs de Belgische nadat het slachtoffer van de illegale tonghandel in Nederland.

VEILPLICHT IN NEDERLAND ?

Eén en ander zou dus een oplossing krijgen als men in Nederland tot een verplichting zou overgaan. Dit kan echter slechts als de Europese Commissie te Brussel dit beslist. De Nederlandse Minister van Landbouw en Visserij heeft nu dit punt opnieuw aanhangig gemaakt te Brussel en daar zal men nu op 19 oktober een beslissing nemen. Men zegt wel dat de ganse betrokken sektor in Nederland hierom vraagt, maar dat is wel met een korreltje zout te nemen. Maar één ding staat vast : als deze er komt, dan zal men zich wel aan de kwoteringregeling moeten houden, want dan kan geen vis meer buiten de controle verkocht worden. Dat zal voor de Nederlandse regering toch wel weer aanleiding geven tot bijkomende zorgen, want dan zullen die vissersvaartuigen die zich nu nog stil houden kunnen, met de illegale visverhandeling ook hun nood komen klagen. Men heeft reeds berekend dat door de kwoteringregeling, de totale Nederlandse vloot een verlies zal lijden van zowat 1,5 miljard zodat de vloot zeker voor dit verlies een

compensatie zal eisen. In het Fonds voor hulp aan de visserij is er echter nog niet eens een half miljard aanwezig, zodat dit totaal onvoldoende is voor een compensatie van het verlies. Men zegt wel in Nederland, dat de kwota te streng zijn en dat men inderdaad in 1976 heel wat meer tong en schol heeft gevangen dan in de vorige jaren, niettegenstaande de biologen op een aftakeling van de bestaande stocks wezen. Men zou dus het tekort in het Visserijfonds kunnen opvangen door een verhoging van de cijfers van de kwotering. Maar dan straft men alleen de eerlijke reders. Men voelt hier duidelijk dat Nederland een nationale oplossing wil geven aan een internationaal probleem en de ganse kwoteringregeling van uit de nationale hoek bekijkt. Volgens Drs Gouda had men eenvoudig om het jaar de geoorloofde vangsten aan schol en tong met zowat 10 pct moeten verminderen en aan een harde sanering de hand houden, dat wil zeggen de zwaksten in deze regeling zouden afgevoerd zijn, zoets als een vrije en natuurlijke sanering die niet al te bruusk zou aankomen.

IJSLANDSE AANMOEDIGING VOOR HET VISSEN OP ANDERE SOORTEN DAN KABELJAUW

Zoals we in een vroegere uitgave reeds meedeelden, zit IJsland met het probleem van de overbevissing op kabeljauw. Zelfs moest men alle buitenlanders uit de plaatselijke IJslandse wateren weren, dan nog zou de plaatselijke kabeljauwvloot niet op volle toeren op deze vissoort kunnen ingezet worden. Daarom tracht men een gedeelte van de kleinere schepen die ingericht kunnen worden voor andere visserijen, te bewegen van de vangst op kabeljauw af te zien. Vroeger werd door de kustschepen in de winter overgeschakeld op de vangst van de zogenaamde «capelin» dienstig voor het vervaardigen van olie en vismeel. Thans werd op voorlichting van de regering, ook een zomerkampagne op de «capelin» gestart die renderend schijnt geweest te zijn. Inderdaad werd tot op dit ogenblik reeds 70 miljoen zomercapelin door diverse schepen aan wal gebracht. Het is de huidige politiek van de regering de vaartuigen er toe te brengen op soorten te laten vissen, die nog geen bescherming nodig hebben. Rond de Oostkust hebben opzoekingschepen nu grote scholen blauwe wijting ontdekt. Jammer genoeg is echter een kommercialisatie van dit soort nog niet mogelijk omdat men hiervoor nog geen techniek op punt heeft kunnen zetten, niettegenstaande men in de Verenigde Staten wel interesse betoont voor de blauwe wijting.

Ondertussen blijft IJsland met het probleem de kabeljauwvangst te beperken, maar dan een gedeelte

te van de vloot te moeten binnenhouden. Aan demersale vis werd ondertussen door de IJslanders tegen eind juli praktisch dezelfde hoeveelheid binnengebracht dan in 1975, namelijk zowat 180.000 Ton. Het aandeel van de grote schepen hierin, is 10.000 Ton tegenover 107.000 Ton het vorig jaar. Men heeft dus het aandeel van de kleinere vaartuigen kunnen verminderen door ondermeer een zomerkampagne op de «capelin», maar er werd hierdoor niet minder kabeljauw aangebracht omdat de grote schepen zowat 13.000 Ton meer binnenbrachten. Gelukkig zijn de bevindingen van de experten, wat het kabeljauwbroedsel betreft, zeer gunstig, zodat men een goede jaarlichting verwacht van volwassen kabeljauw voor de jaren 1980-82.

DE ENGELSE POLITIE WAARSCHUWT DE VISSERS VOOR DIEVEN

De politie in Dorset heeft een waarschuwing gericht tot de vissers en reders dat een bende dieven op gang zijn aan de Zuidkust van Engeland.

De dieven zijn vooral uit op navigatie-instrumenten en apparatuur en netten. Verscheidene gevallen van inbraak met diefstal werden reeds gemeld.